

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА ТУРИЗМА

Приложение № 1

ВЪПРОСНИК	
ЗА ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ПРАВОСПОСОБНОСТ ПО ПРОФЕСИЯТА „ПЛАНИНСКИ ВОДАЧ“	
(Утвърден със Заповед № Т-РД-17-36/22.12.2017 г. на министъра на туризма)	
ВЪПРОС	ТЕЗИСИ
1. Лична екипировка и съоръжения Изпит: теория - практика	Облекло за планина – основни принципи, защита на главата и крайниците, обувки, раница, щеки и друга лична екипировка. Въжета, примки, ленти, карабинери, противаващи и блокиращи съоръжения. Възли и импровизирани обвръзки. Екипировка за придвижване в зимни условия.
2. Екипировка за бивак. Видове бивачи и бивакуване	Палатки, спални чуvalи, бивак-сак, шалте, примус, и други принадлежности. Планиран и импровизиран бивак. Избор на място за бивака. Алгоритъм на изграждането на бивак, роля на водача. Използвани принадлежности и похвати за изграждане на импровизиран бивак.
3. Физико-географска характеристика на България	Основни физико-географски области, ресурси за развиване на планински туризъм Климатични области, основни характеристики Климатата като ресурс за туризъм.

4. Растителност и животински свят на българските планини	Обща характеристика на живата природа в България. Флористични и фаунистични области. Ендемични видове. Биоразнообразието в България като ресурс за туризъм.
5. Опазване на околната среда.	Смисъл на опазването на околната среда. Основни методи за опазване – <i>in situ, ex situ</i> , на видове, на хабитати.
6. Защитени територии в България.	Законова рамка. Видове защитени територии, основни характеристики на всяка от тях (вкл. мрежата “Натура 2000”). Защитените територии като ресурс за туризъм.
7. Физико-географска характеристика на българските планини – Рила	Граници, големина, основни дялове, най-висока точка, водни ресурси, преобладаваща растителност и животински свят, защитени територии, човешко присъствие (експлоатация), основни туристически ресурси.
8. Физико-географска характеристика на българските планини – Пирин и Славянка.	Граници, големина, основни дялове, най-висока точка, водни ресурси, преобладаваща растителност и животински свят, защитени територии, човешко присъствие (експлоатация), основни туристически ресурси.
9. Физико-географска характеристика на българските планини – Родопи	Граници, големина, основни дялове, най-висока точка, водни ресурси, преобладаваща растителност и животински свят, защитени територии, човешко присъствие (експлоатация), основни туристически ресурси.
10. Физико-географска характеристика на българските планини – Стара планина	Граници, големина, основни дялове, най-висока точка, водни ресурси, преобладаваща растителност и животински свят, защитени територии, човешко присъствие (експлоатация), основни туристически ресурси.

11. Физико-географска характеристика на българските планини – Осоговско-Беласишка планинска редица	Граници, големина, основни дялове, най-висока точка, водни ресурси, преобладаваща растителност и животински свят, защитени територии, човешко присъствие (експлоатация), основни туристически ресурси.
12. Физико-географска характеристика на българските планини – Витоша.	Граници, големина, основни дялове, най-висока точка, водни ресурси, преобладаваща растителност и животински свят, защитени територии, човешко присъствие (експлоатация), основни туристически ресурси.
13. Съвременно състояние и тенденции в развитието на туризма.	Масов и алтернативен туризъм. Видове алтернативен туризъм. Перспективи за развитие на туризма в световен мащаб и в България
14. Туropераторска и тур-агентска дейност Туристически продукт. Туристически пакет.	Понятие, за туристически продукт? Елементи. Изисквания на българското законодателство по отношение на туристическите пакети.
15. История на планинарството. Възникване и развитие на планинското водене. История на планинарството в България	Етапи на проникване на човека в планината и нейното усвояване. Развитие на интересите и отношението на хората към планината. Поява и развитие на планински туризъм в България. Организиран туризъм (ЮТС,БТС, БПК, БАК). Еволюция на концепцията за придвижване на хора в планината.
16. Техника и тактика на придвижване.	Биологичен анализ на ходенето, режим на работа и почивка, принципи на придвижване (крачка, скорост) в зависимост от наклона и вида на терена. Скорост и ритъм на ходене.
17. Придвижване по различни планински терени в летни условия	Движение по терени с голям наклон, сипеи, големи скални блокове, остри ръбове, тревни склонове. Движение с щеки.

18. Придвижване по различни планински терени в зимни условия. Движение със снегоходки	Придвижване по утъпкана следа, по стръмен снежен склон; движение в дълбок сняг (правила за проправяне на пъртина). Движение по заледен терен. Използване на щеки, никел и котки. Самозадържане. Принципи за движение със сnegoходки Специфики при избор на маршрут
19. Преодоляване на препятствия в планината.	Изкачване и слизане по скали (с елементи на катерене) Движение по стръмни улеи и остри ръбове, Правила при пресичане на река Мочурлив терен Придвижване през клек или гъсти храсти.
20. Поведение и действия на водача в кризисни ситуации	Цел и алгоритъм на действията на водача. Изгубване Нещастен случай Влошаване на атмосферните условия (гръмотевична буря, дъжд, мъгла, снеговалеж.....)
21. Професията “планински водач” в България – нормативна уредба.	Права и задължения на планинския водач по Закона за туризма и друго релевантно законодателство (ЗЗД, Наказателен кодекс, ЗПОО, ДОИ)
22. Етика на планинското водене	Отношение на водача към природата, културата на местното население, отношения с клиентите. Водачът като посредник между културната и природна среда и своите клиенти.
23. Планиране и осъществяване на преход в планината. Изпит: теория - практика	Фактори за избор на маршрут, подготовка (резервации, документация, работа с клиентите), принципи на осъществяване на прехода (етапи, ключови пасажи, алтернативни варианти)
24. Влияние на планинската среда върху физиологичните функции	Терморегулация - влияние на температурата, влажността и вяръла. Влияние на надморската височина (намаленото барометрично налягане). UV радиация. Адаптация и аклиматизация.

25. Физиология на човешкия организъм при натоварване в планинска среда. Особености на храненето	Енергоразход. Натоварване, умора и възстановяване. Регулиране на водно-солевия баланс. Рационално хранене. Витамини Минерали.
26. Транспортиране на пострадал със специализирани и импровизирани средства Изпит: теория - практика	Вземане на решение за транспортиране – фактори. Методи и помощни средства за транспортиране . Действия на водача, участие на групата
27. Медицинско обследване на пострадал Изпит: теория - практика	Алгоритъм на обследването. Основни принципи (бързина, последователност, да не се вреди). Стабилно странично положение и противошокова поза.
28. Първа помощ при състояния, представляващи непосредствена опасност за живота. Изпит: теория - практика	Първа помощ при нарушаване на дишането и сърдечната дейност – непряк сърден масаж, изкуствено дишане. Първа помощ при массивен кръвоизлив.
29. Първа помощ при травми на опорно-двигателния апарат. Изпит: теория - практика	Видове травми на крайниците. Травми на гръбначния стълб. Обездвижване (имобилизация).
30. Първа помощ при отравяния и стомашно-чревни разстройства. Изпит: теория - практика	Признаци за отравяне, първа помощ. Гадене, повръщане. Повръщане на кръв. Кръв в урината. Ректално кървене. Травми в областта на корема.
31. Първа помощ при външни наранявания и кръвотечения Първа помощ при травми на главата Изпит: теория - практика	Видове рани. Кръвоспиране. Обработка, дезинфекция и превързване на рани. Видове черепно-мозъчни травми. Кръвотечение от носа, ушите. Кръвоспиране.

<p>32. Първа помощ при хипотония, хипертония, хипоглекемия, топлинен удар, планинска болест</p> <p>Изпит: теория - практика</p>	<p>Първа помощ и профилактика.</p>
<p>33. Първа помощ при измръзвания, изгаряния, възпаление на очите, снежна слепота.</p> <p>Изпит: теория - практика</p>	<p>Първа помощ и профилактика.</p>
<p>34. Първа помощ при ухапвания. Първа помощ при алергичен шок.</p> <p>Изпит: теория - практика</p>	<p>Поведение при ухапвания и ужилвания.(змии, пчели, оси, куче...). Превенция. Поражения от електрически ток.(мълния, високо напрежение). Първа помощ</p>
<p>35. Първа помощ при пристъп. Травма на гръден кош. Поведение при инфаркт.</p> <p>Изпит: теория - практика</p>	<p>Първа помощ при здушаване, задавяне, асматичен пристъп.</p>
<p>36. Работа с групи</p>	<p>Видове групи и особеностите им по отношение на подготовката на прехода. Динамика в групите и нейното значение за адекватното поведение на водача. Общуване – предаване на информация, умения за слушане, умения за мотивиране, умения за справяне с конфликти. Умения за управяване на групов процес. Характеристика на малката група и особености при работата с индивидуални клиенти. Лидерски стилове – значение и приложение</p>

37. Умения за работа с група в критични ситуации и при наличието на трудни клиенти.	Адекватно общуване с хора в ситуации свързани с влошаване на метеорологичните условия, травми, непредвидени организационни и логистични проблеми. Умения за общуване с проблемни клиенти.
38. Ориентиране на местността без топографска карта Изпит: теория - практика / тест	Определяне на географските посоки по небесни тела, местни предмети и религиозни обекти. Устройство и работа с компаса. Движение по азимут. Измерване на разстояние на местността. Азимутна таблица и азимутна схема
39. Ориентиране на местността с карта. Местност и елементи на местноста. Карти и мащаби. Местни предмети и условни топографски знаци Изпит: теория - практика / тест	Видове местности. Видове карти и мащаби. Елементи на местността и изобразяването им картата. Местни предмети и видове условни топографски знаци
40. Релеф. Начини за изобразяване на релефа. Изучаване на релефа от картата. Изпит: теория - практика / тест	Видове релефни форми. Начини за изобразяване на релефа. Видове хоризонти. Определяне посоката на наклона, денивелацията, абсолютната надморска височина и големината на наклона.
41. Допълнителни уреди за ориентиране и комуникация. Определяне на точката на местостоене. Изпит: теория - практика / тест	Принцип на действие и работа с алтиметър и GPS. Ориентиране на картата(осеверяване). Определяне на точката на местостоене: По близки характерни обекти, по измерен азимут и разстояние, чрез обратно засичане.

42. Туристическа маркировка в България и планините по света.	Видове туристическа маркировка (лятна, зимна, трайни маркировъчни знаци, импровизирани маркировъчни знаци), принципи на маркиране. Друга маркировка в планината (горски участъци, защитени територии). Движение по маркиран маршрут.
43. Сняг и лавини. Изпит: теория – практика / тест	Видове сняг и снежна покривка – основни характеристики. Метаморфози на снежната покривка. Причини за падане на лавини. Лавини – видове.
44. Движение в лавино опасен район. Лавинна безопасност. Изпит: теория – практика / тест	Фактори определящи лавинната опасност. Избор на лавинобезопасен път, пресичане на лавиноопасни участъци. Тестове за лавинна опасност. Поведение в лавиноопасен район.
45. Оказване на помощ при лавинен инцидент Изпит: теория – практика / тест	Работа с лавинен уред, сонда и лопата - принципи Алгоритъм на действие Последващи действия
46. Видове масови осигуровки и самоосигуровки Изпит: теория – практика / тест	Определяне на необходимостта от осигуряване. Изграждане и ползване на масови осигуровки (хоризонтален и вертикален парапет, рапел) - принципи Самоосигуряване. Възли. Точки за закрепване на въжето

47. Опасности, свързани с метеорологичните елементи и явления в планината. Превенция	Влиянието на метеорологичните елементи и явления в планински условия върху човешкия организъм. Рискове от измръзване, обезводняване, топлинен удар, сънчево изгаряне, снежна слепота, планинска болест.
48. Опасности свързани с релефа и структурата на планината. Опасности от субективен характер	Каменопади Лавини Ледени цепнатини Снежни козирки Свлачища
49. Видове застраховки в туризма. Административни изисквания при придружаване на клиенти. Документация при придружаване на клиенти	Смисъл на застраховането. Задължително и доброволно застраховане в областта на туризма (отговорност на туроператора, злополука, оказване на помощ в планината, професионална отговорност и др.) Регистрационен режим в местата за настаняване, работа с превозни средства (обществен транспорт, случаен превоз), режим при пребиваване в гранични райони. Командировъчни заповеди, руминг-листа, фактури, списък с данните на клиентите, финансови отчети и отчети за дейността, въпросници за удовлетвореност – законови и фирмени изисквания.
50. Метеорологична прогноза и ролята ѝ в планинския туризъм. Изпит: теория - практика / тест	Елементи, източници, срокове и интерпретация на прогнозата. Опасни метеорологични явления, които могат да бъдат разчетени от прогнозата. Признания за влошаване на времето на терен.

ТЕМИ:

Общо-теоретични - въпроси 1 - 16

Планинско водене - въпроси 17 - 23

Физиология - въпроси 24-25

Медицина - въпроси 26 – 35

Психология - въпроси 36-37

Ориентиране и навигация - въпроси 38 - 42

Сняг и снежни лавини - въпроси 43 - 45

Сигурност - въпроси 46 - 49

Метеорологична прогноза и ролята ѝ в планинския туризъм – въпрос 50

ВЪПРОСИ:

Теория 50

Практика 21

Практика тест 9

ИЗПITЪТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ПРАВОСПОСОБНОСТ е проверка на професионалните знания, умения и компетентности на кандидата, извършвана с цел да се оцени способността му да упражнява професията „Планински водач“ на територията на Република България.

Изпитът се състои от теоретична и практическа част.

НАСТОЯЩИЯТ ВЪПРОСНИК е утвърден от министъра на туризма на основание чл. 13, ал. 3 от Наредба № 3 от 7 март 2016 г. за образованието, практическата подготовка и професионалната квалификация, необходими за придобиване на правоспособност за упражняване на професията „Планински водач“.

Препоръчителни източници:

Пътеводители на планините в конспекта.

Бърдарев, Д. и кол. Туризъм, алпинизъм, ориентиране“ (учебник). НСА ПРЕС. София, 2007.

Гаврийски В. и кол. Физиология на човека с физиология на спорта. Нови знания. София, 2014.

Грънчаров Р. Върховете на Рила. „Образование и наука“ ЕАД. София, 2000.

Желязков Ц., Д. Дашева. Основи на спортната тренировка – учебник. ГЕРА АРТ ООД. София, 2002.

Николов В., М. Йорданова. Планините в България. АИ “проф. М. Дринов“. София, 1997.

Панайотов М. Б. Ментешев. Лавинна безопасност. Наръчник за скиори и сноубордисти
Петров К. Снежни лавини. „Медицина и физкултура“. София, 1977.

Попийорданов Л. и колектив. Планините отблизо. Наръчник на планинския водач и добрия планинар, ИК Одисея-ин ООД, София, 2016

Стеванов Л. Физиология на спорта. НСА ПРЕС. София, 2017.

Чолаков О. и кол. Планинска медицина. София, 2008.

Цветанов М. Българските планини. „Жанет 45“. Пловдив.

Шопов А. Високопланински трекинг. НСА ПРЕС. София, 2012.